A vöröshasú unka zöldhátú változatának (*Bombina bombina* L. var. *viridis* MARIÁN) kárpát-medencei előfordulása és gyakorisága a Fekete-rét szikes mocsár területén

Mester Béla, Puky Miklós
mester.bela@okologia.mta.hu

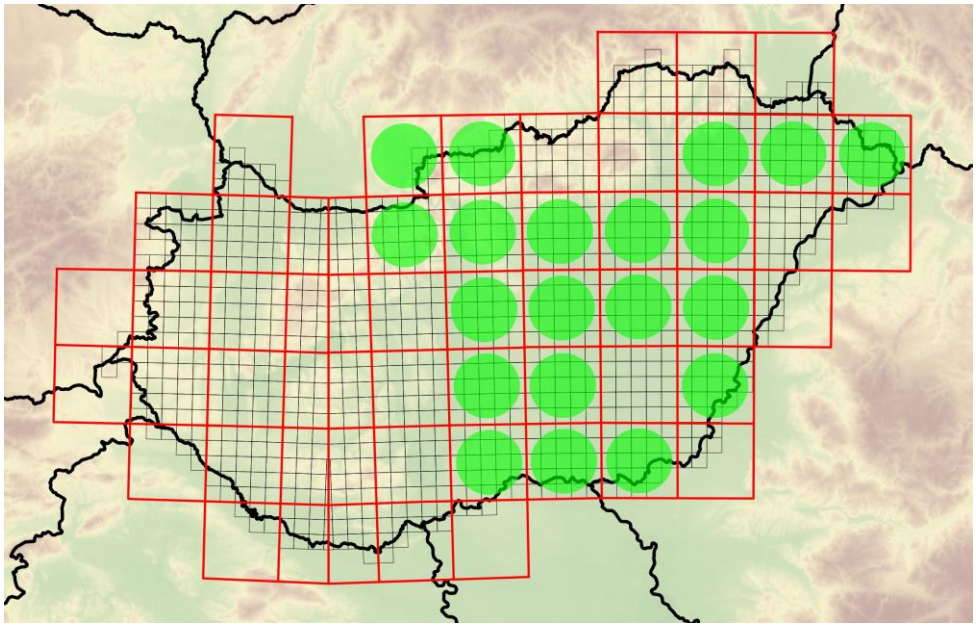
Abstract

The fire-bellied Toad is a common amphibian in the lowland areas of the Carpathian Basin, which is protected since 1974 and primarily threatened by habitat loss. The study species is included in the II. And IV. Appendices of the Habitat Directive of the EU, with a conservation value of 10 000 HUF. Only a small amount of information is available on its occurrence in Hortobágy.

A vöröshasú unka (*Bombina bombina* L.) a Kárpát-medence síkvidéki területein gyakori állat (DELY 1967, PUKY et al. 2005). 1974 óta védett Magyarországon, leginkább élőhelyeinek eltűnése veszélyezteti. Az Európai Unió Élőhelyvédelmi Irányelvének II. és IV. függelékében is szerepel (PUKY et al. 2005). Természetvédelmi értéke tízezer forint. Hortobágyi elterjedéséről csak kevés adat áll rendelkezésre (DELY 1981, ENDES 1988 és PUKY et al. 2005), ezt is bővítjük.

A zöldhátú vöröshasú unkát (*Bombina bombina* L. var. *viridis* MARIÁN) MARIÁN (1959) írta le. Előfordulását az elmúlt 50 év alatt számos helyről jelezték (1. ábra), jelenléte elsősorban a Tiszai alföldre és annak is déli részére koncentrálódik (MARIÁN 1960). A Tisza mentén MARIÁN (1960, 1963) és ILOSVAY (1977) Tarpa (10x10 km UTM; FU12), Gulács (FU02), Vásárosnamény (EU93), Tokaj (EU32), Tiszapüspöki (DT42), Szajol (DT42), Szolnok (DT32), Vezseny (DT40), Tiszaug (DS29, DS28), Hódmezővásárhely (DS34, DS44), Algyő (DS33), Szeged (DS32) települések mentén található vizekből említik előfordulását. PUKY (2001) a tiszai cianidszennyezést követő kétéltű-monitorozás során a mintavételi pontok közel felénél talált zöldhátú vöröshasú unkákat. A Tiszától keletre a Hortobágyról (ET08, ET18, DT87, DT97, ET07, ET17, ET27, DT86, DT96, ET26, ET15) (Mester pers. comm.), a Hajdúságból (EU31, ET19, ET29, ET39, ET49, ET18, ET28, ET38, ET48, ET37, ET47, ET36, ET45, ET55) (ANTAL et JUHÁSZ 2010, Mester pers. comm.), Újfehértóról (ET59) és Debrecenből (ET57, ET46, ET56) (Mester pers. comm.), a Körös-Maros Nemzeti Parkból (ES06, ES05, ES15) (PUKY 1998, 1999) és Kardoskútról (DS64, DS74) (MARIÁN 1966) származnak szórványos előfordulási adatai. Mind a Duna-Tisza-közéről (FAGGYAS et VAJDA 2011, NÉMETH et al. 2012, szerzők saját adatai), mind a Dunántúlról leírták (PUKY et KECSKÉS 1992, HEGYI et al. 2007), a határon túlról pedig a Kovácspataki-hegyek (Szlovákia) mellől (CT39) mutatták ki (Puky pers. comm.).

A Hortobágyi Nemzeti Parkhoz tartozó 4000 hektáros Egyek-Pusztakócsi mocsár-rendszerben 2010 óta vizsgáljuk a természetvédelmi beavatkozások kétéltűekre gyakorolt hatásait és gyűjtünk herpetofaunisztikai adatokat. 2010-ben elegendően nagy egyedszámban találtunk vöröshasú unkákat a Fekete-rét szikes mocsár területén ahhoz, hogy a zöldhátú egyedek aránya megfelelően becsülhető legyen. A mocsarat övező gyepeken összesen 1406 egyedet vizsgáltunk meg, amelyek közül 136 egyed volt *B. bombina* var. *viridis*. Ez 9,67%-os gyakoriságot jelent, ami megegyezik mind a szakirodalomban fellelhető 2,5 és 14,1% közötti gyakorisági értékekkel (MARIÁN 1959, ILOSVAY 1977), mind pedig saját korábbi terepi becsléseinkkel (7 és 14% között). Ugyanakkor a Hortobágy és a Hajdúság bizonyos részein a vöröshasú unka zöldhátú változata akár ennél jóval nagyobb arányban is előfordulhat (Mester pers. comm.).



1. ábra: A vöröshasú unka zöldhátú változatának (*Bombina bombina* L. var. *viridis* MARIÁN) ismert kárpát-medencei előfordulása 50x50 km-es UTM hálózatban.

IRODALOM

ANTAL, ZS., JUHÁSZ, L. 2010. Herpetofaunisztikai adatok a Hajdúbagosi Földikutya Rezervátum Természetvédelmi Területéről. Állattani Közlemények, 95: 327–332.

DELY, O. GY. 1967. Kétéltűek - Amphibia. In Boros, I. et al. (edit): Magyarország Állatvilága - Fauna Hungariae XX.: 1-80. Akadémiai, Budapest

DELY, O. GY. 1981. Amphibians and reptiles of the Hortobágy. In Mahunka, S. (edit.): The Fauna of the Hortobágy National Park 1.: 387-390. Akadémiai, Budapest

ENDES, M. 1988. A hortobágyi hal- kétéltű- és hüllőfauna ökológiai vizsgálata. Calandrella, II/2: 41-56.

FAGGYAS, SZ., VAJDA, Z. 2011. Kétéltűvédelem a Duna-Tisza közén. In Tóth, M., Puky, M. (edit.): Vonalas létesítmények és élővilág: Hogyan létezhetnek egymás mellett? Vonalas létesítmények IENE Műhelytalálkozó. Program és kivonatkötet, Magyar Biológiai Társaság Környezet- és Természetvédelmi Szakosztály - Varangy Akiócsoport egyesület: 13-14. Budapest

HEGYI, Z., SELMECZI KOVÁCS, Á., TÓTH, B. 2007. Az Ipoly-völgy. In Tardy, J. (edit.): A magyarországi vadvizek világa: 126-133. Alexandra, Pécs

ILOSVAY, GY. 1977. Effect of urbanization on the herpetofauna of a settlement at the Tisza (Szeged). Tiscia, 12: 123-130.

MARIÁN, M. 1959. A vöröshasú unka (Bombina bombina Linné) zöldszínű változata. Vertebrata hungarica Musei historico-naturalis hungarici, 1: 155-160.

MARIÁN, M. 1960. Adatok a Felső-Tisza herpetofaunájához. Szeged, A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve: 259-275.

MARIÁN, M. 1963. A Közép-Tisza kétéltű és hüllővilága. Szeged, A Móra Ferenc Múzeum évkönyve: 207-231.

MARIÁN, M. 1966. The herpetofauna of the Fehértó (Lake Fehér) near Kardoskút, Hungary. Vertebrata hungarica Musei historico-naturalis hungarici, 8: 93-104.

NÉMETH, A., FLÓRIÁN, N., KAVECSÁNSZKI, A. 2012. Kétéltűmentés a 311-es főút farmosi szakaszán. In Vidra, T. (edit.): Természetvédelem és kutatás a Tápió-vidéken: 163-181. Rosalia 7. Duna - Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest

PUKY, M. 1998. A Körös-Maros Nemzeti Park kétéltűfaunájának vizsgálata. Puszta, 15: 10-23.

PUKY, M. 1999. A Körös-Maros Nemzeti Park kétéltűfaunájának helyzete, kutatottsága, országos és nemzetközi jelentősége. Crisicum, 2: 207-213.

PUKY, M. 2001. Kétéltű - hüllő biodiverzitás monitoring a Szamos és a Tisza magyarországi szakaszán. In Nimfea Természetvédelmi Egyesület (edit.): Zöldike könyvsorozat 9.: 202-207. Szarvas

PUKY, M., KECSKÉS, F. 1992. Herpetological investigation along a planned road in and around Budapest - the M0 project. In Korsós, Z., Kiss, I. (edit.): Proceedings of the 6th Ordinary General Meeting of the Societas Europaea Herpetologica. Abstract book: 367-370. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest

PUKY, M., SCHÁD, P., SZÖVÉNYI, G. 2005. Magyarország herpetológiai atlasza. Herpetological atlas of Hungary. Varangy Akciócsoport Egyesület, Budapest, 207 pp